

Datum **2018-03-05**
Författare **Therese Wieselqvist Ekman**

FI Dnr 17-21144

Finansinspektionen
Box 7821
SE-103 97 Stockholm
[Brunnsgatan 3]
Tel +46 8 408 980 00
Fax +46 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Hushållens finansiella förmåga

För att öka kunskaperna om hushållens finansiella förmåga och de svenska hushållens privatekonomi har FI låtit göra en hushållsundersökning¹. En liknande undersökning gjordes 2009. Undersökningen genomfördes av Origo Group under oktober-november 2017.

Undersökningen gjordes via telefonintervjuer till ett slumpmässigt hushållsurval. 1001 intervjuer genomfördes med personer mellan 18-79 år. Telefonintervjun genomfördes med den person i hushållet som var mest insatt i hushållets ekonomi.

Studien ger delvis en ny bild av hushållens privatekonomi och finansiella förmåga.

Undersökningen visar att många hushåll upplever att de fått det bättre då fler uppger att de får pengarna att räcka månaden ut. Fler uppger också att de har bättre kunskap om den finansiella marknaden. Samtidigt är gruppen som uppger att de har det svårt ekonomiskt, de som aldrig får pengarna att räcka månaden ut, lika stor som vid tidigare undersökning.

Ensamstående föräldrar och unga är de grupper där många uppger att de har svårt att få pengarna att räcka till.

Många konsumenter saknar grundläggande kunskaper och räknefärdigheter för att kunna göra medvetna val inom det privatekonomiska området. Andelen konsumenter som svarar fel på frågorna är fortsatt stor². Räknefärdighet och finansiell förmåga är en förutsättning för att förstå finansiell information. Saknas den kunskapen finns en risk att konsumenter inte förstår den information som finns och väljer, för dem, fel produkter och tjänster.

¹ Rapport om hushållens ekonomi 2017. Undersökningen genomförd av Origo Group.

² Siffrorna i dokumentet är baserat på åldersgruppen 18-79. Tidigare resultat baseras på åldersgruppen 25-75.

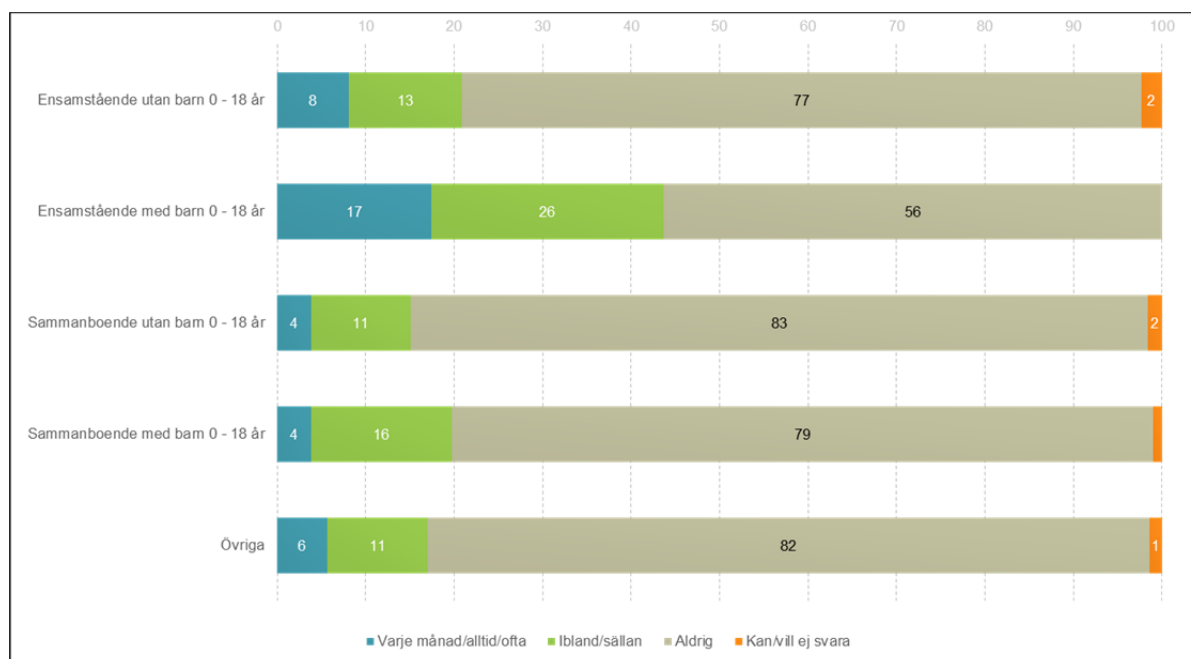
Att få pengarna att räcka

En bred majoritet av hushållen har en relativt stark privatekonomi men 6 procent av hushållen uppger att de är utan pengar vid månadens slut. Andelen som svarar att de aldrig är utan pengar i slutet av månaden har ökat till 79 procent (från 64 procent). Resultaten tyder på att de svenska hushållen har fått det bättre.

Hushåll som uppger att de har problem med att få pengarna att räcka till är unga (18-29 år), ensamstående med barn och de med låg inkomst (under 200 000 per år).

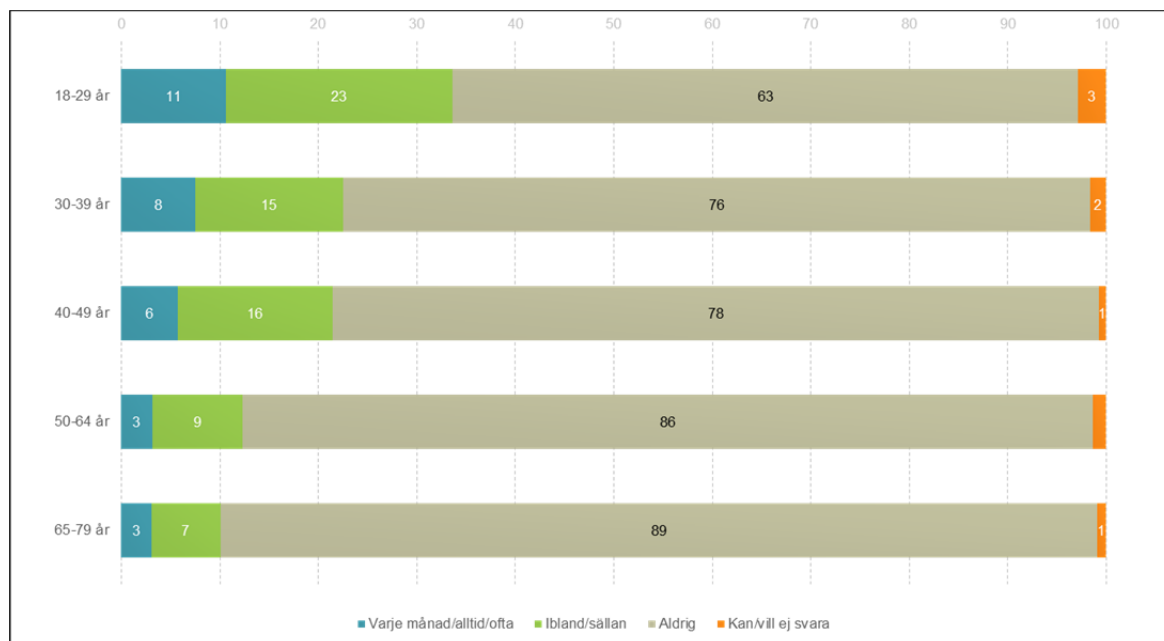
Bland de ensamstående med barn är det 17 procent som uppger att de inte får pengarna att räcka. Bland de unga (18-29 år) är det 11 procent som uppger att de inte får pengarna att räcka. I gruppen 65-79 år är andelen 3 procent. Trots låga inkomster uppger de äldre att de har en stark ekonomi.

Utan pengar vid månadens slut – Familjesituation

Ensamstående med barn 0–18 år uppger att de har en särskilt besvärlig ekonomisk situation. 17 procent svarar att alltid/ofta har slut på pengar i slutet av månaden och ytterligare 26 procent svarar att de ibland har slut på pengar.

Utan pengar vid månadens slut – Ålder

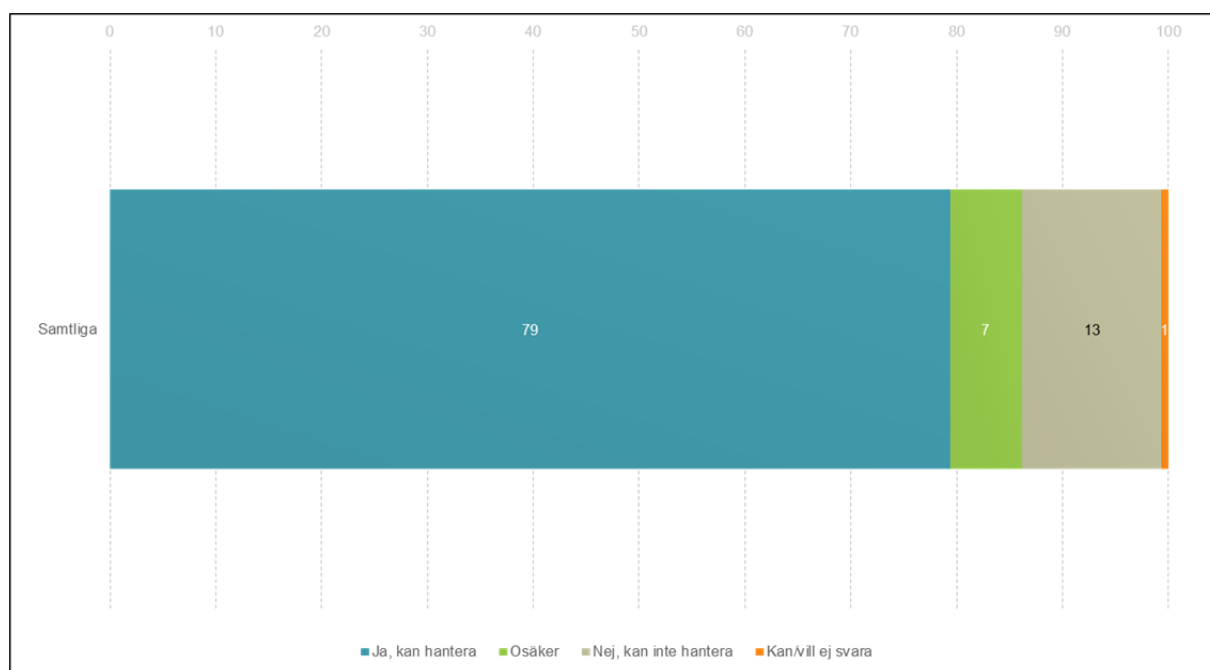
I undersökningen uppger hushåll med yngre personer att de betydligt oftare står utan pengar än vad de äldre gör. De äldre uppger att de har en stark ekonomi trots att de uppger lägre inkomster.

Att hantera en oförutsedd utgift

De allra flesta uppger att de kan hantera en oförutsedd utgift på 20 000 kr utan att behöva ta lån, sälja egendom eller liknande.

13 procent av hushållen uppger att de inte kan hantera en sådan utgift. Detta är ungefär likvärdigt med 2009 då andelen var 14 procent. Bland ensamstående med barn är andelen 22 procent.

Hantera oförutsedd utgift – Samtliga

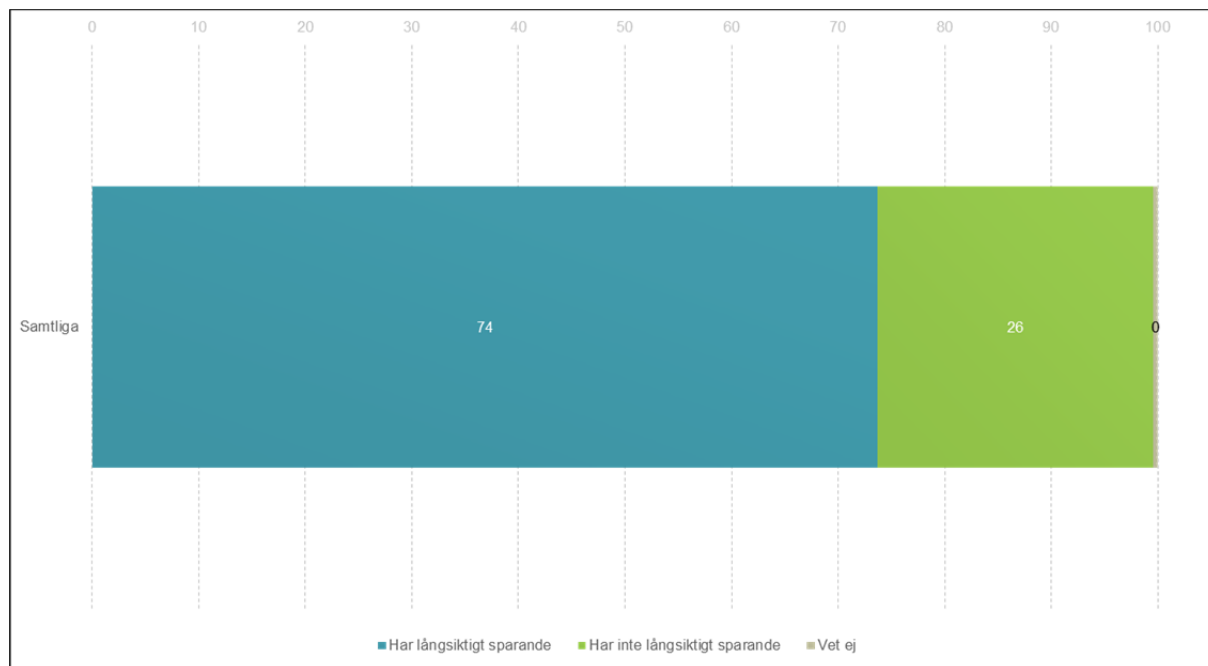

Enligt undersökningar har hushållens motståndskraft mot inkomstbortfall ökat.

Att planera på längre sikt

Andelen hushåll som uppger att de sparar långsiktigt har minskat avsevärt sedan 2009. Idag uppger 74 procent att de sparar långsiktigt mot tidigare 89 procent. En fjärdedel uppger att de inte har ett långsiktigt sparande.

Sparar långsiktigt – Samtliga

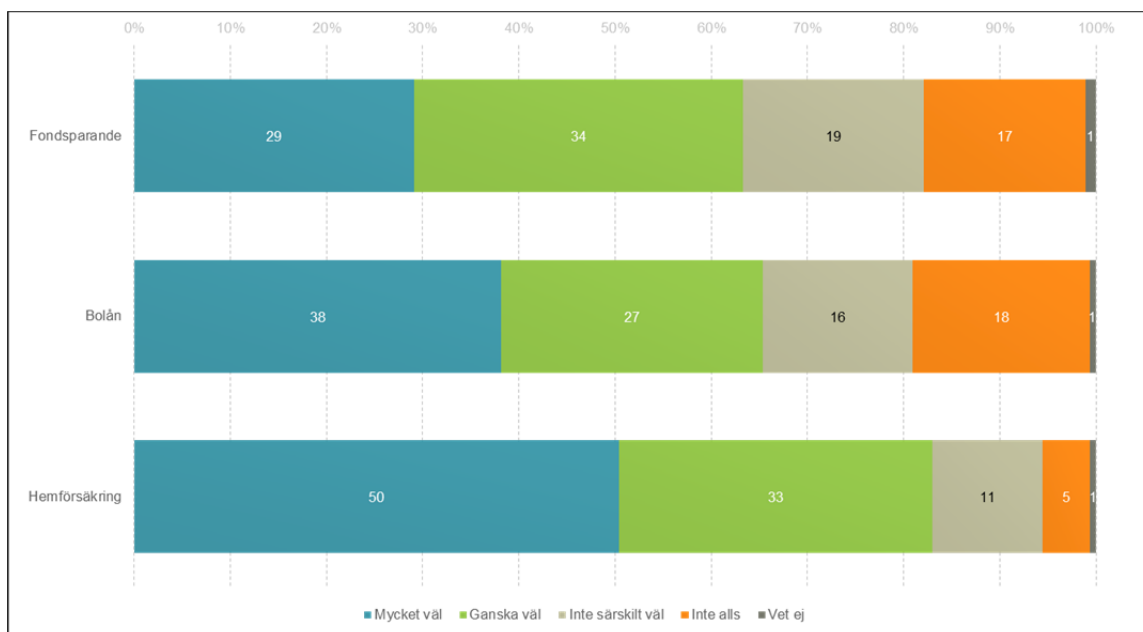
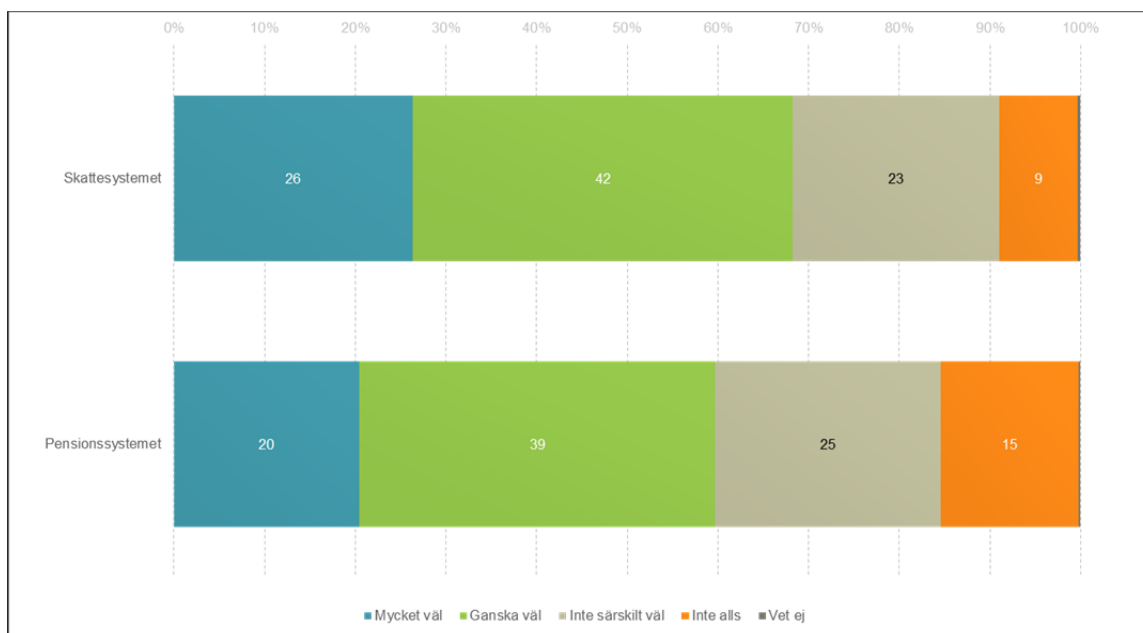
Av de tillfrågade var det mindre vanligt förekommande att planera på längre sikt hos ensamhushåll och ensamstående med barn 0-18 år. Här finns också en skillnad baserat på hushållens attityd till ekonomin. Hushåll som enligt de uppgivna svaren kategoriseras som slösare (motsats till sparare) planerar mer sällan på längre sikt.

Att hålla sig informerad

Andelen hushåll som uppger att de har kunskap om det finansiella systemet har ökat avsevärt sedan tidigare mätning. 2009 var det till exempel 55 procent som uppgav att de saknade kunskap om pensionssystemet. Idag är siffran 39 procent.

Det område där flest uppger att de har mycket bra kunskaper är inom området Hemförsäkring.

Kunskap om det ekonomiska systemet

Räknefärdighet och finansiell förmåga

För att förstå finansiell information behövs grundkunskaper om det finansiella området, så kallad finansiell förmåga. Detta brukar mätas med ett antal frågor om räknefärdighet, inflation, ränta och risk. Frågorna är desamma som i undersökningen som gjordes 2014 i samarbete med Stockholms universitet.³

Undersökningen visar att många har svårt att genomföra enkla beräkningar och att många saknar finansiell förmåga, med andra ord tillräckliga grundkunskaper för att kunna förstå finansiell information och saknar kunskap om ränta-på-ränta effekten. Mer än en femtedel, 22 procent, förstår inte vad ränta innebär, 39 procent förstår inte förhållande mellan ränta och inflation och 31 procent har inte baskunskaper om aktier och aktiefonder.

Frågor som mäter finansiell förmåga

	Fråga:	Rätt svar	Andel med rätt svar n=1001
1	Anta att du har 100 kr på ett sparkonto med 2 procents ränta. Hur mycket tror du att du skulle ha på kontot efter 5 år om du låter pengarna växa på kontot?	Mer än 102 kronor	77,8%
2	Anta att räntan på ditt sparkonto är 1 procent och inflationen är 2 procent. Om du låter dina pengar stå på kontot i ett år, kommer du då vid årets slut att kunna köpa .. ?	Mindre	60,8%
3	Är följande påstående sant eller falskt? Att köpa aktier i ett enstaka företag är vanligtvis säkrare än att köpa andelar i en aktiefond?	Falskt	68,9%

³ Räknefärdighet och finansiell förmåga 2015, Johan Almenberg, Roine Vestman och Jenny Säve-Söderbergh (februari 2015).

Förutom de grundläggande finansiella kunskaper som behövs för att kunna göra medvetna val inom området privatekonomi behövs räknefärdighet. På frågan som mäter färdigheter inom procenträkning svarade en av fem fel.

Frågor som mäter räknefärdighet

	Fråga:	Rätt svar	2017 Andel med rätt svar n=1001
1	Om sannolikheten att få en sjukdom är 10%, hur många av 1000 personer förväntas få sjukdomen?	100 personer	79,5%
2	En bilhandlare erbjuder en begagnad bil för 60 000 kr. Det är två tredjedelar av vad den kostade som ny. Hur mycket kostade bilen som ny?	90 000 kronor	56,3%
3	Fem personer vinner ett lotteri och ska dela lika på vinsten. Om vinsten de ska dela på är 2 miljoner, hur mycket får var och en?	400 000 kronor	66,7%

Sammanfattningsvis saknar många konsumenter de grundläggande kunskaper och färdigheter som behövs för förstå finansiell information och göra medvetna val inom det privatekonomiska området. Risken att konsumenter väljer, för dem, fel produkter och tjänster på finansmarknaden är därför stor.